

Thesis Title Agrarian Changes and Sustainable Livelihood Strategies
in Sub-urban Vientiane, Lao PDR

Author Mr. Sivilay Keobountham

Degree Master of Arts (Sustainable Development)

Thesis Advisory Committee

Assistant Professor Dr. Chusak Wittayapak Chairperson
Assistant Professor Dr. Jamaree Chiengthong Member

Abstract

During the last two decades, Lao peasants have had to cope with rapid economic, social, cultural and ecological changes, which in some instances have created new alternatives for conducting sustainable livelihood strategies. This study investigated the government policy of the market-oriented economy (New Economic Mechanism) and commodity production, including irrigation development projects. Simultaneously, this study examined effects of these policies on peasants' traditional subsistence livelihoods. This study focused on the peasants in Thin Pheer village, Hadxaifong district, Vientiane Capital, Lao PDR. A number of 99 households of peasants in this village were interviewed and observed to gain in-depth information about their sustainable livelihood strategies after these policies implementation, particularly strategies of coping with fluctuating market prices and new consumerism.

As a result, this study found out that the peasant moral economy has rapidly changed from subsistence-based economy to market-oriented economy. The peasants' agricultural practices now focus mainly on economic benefits. All agricultural products have to be sold and bought by using cash. All peasants aim toward their own interests rather than the interests of their community. Money becomes a dominant objective for everyday activities. These activities of the peasants' livelihood strategies have rapidly led economic, social, cultural and ecological changes in their community.

In terms of the market-oriented economy, many peasants in this village have adopted different livelihood strategies. Some households have adjusted their land use patterns in order to achieve food security and cash income for buying consumer goods

and other services. Land is more distributed to individual household and market has become the major driving force for peasants' household economic development. Large landowners invest more in monoculture and cash crop cultivation, while small-sized landowners continue to practice commercial agriculture on their own land. Similarly, the peasants who have no land have to rent carefully for growing cash crops to sustain livelihood sustainability. Some households have changed to working as hired laborers, weavers, retailers, and van drivers to earn cash income. In contrast, the peasants who have no labor forces are still engaged in subsistence agriculture as before.

Under the processes of commercial agricultural production, the peasants who are far from irrigation canals and the Mekong River have to use underground water for their agricultural practices, while peasants who are closer to the road have changed from agricultural practices to perform businesses activities. However, the activities of the peasants' livelihood strategies have both agricultural productive patterns and non-agricultural patterns. The market economy has created the processes of competition for more economic benefits than common social benefits. At the same time, the traditional kin-based social relations have been replaced by new economic-based social relations, which have changed earlier moral social meanings and values. Besides, a market economy has also created unequal access to livelihood resources, and the inequalities have led to wider economic and social differentiation among peasant households.

Nowadays, growing cash crops requires more supply of water. Moreover, chemical fertilizers, pesticides and land have intensively been used for economic benefits. But this practice has led to socio-economic problems and environmental deterioration because of increased chemical fertilizer inputs and the competition of market price. Agrarian changes seem very complex and challenging for the peasants' sustainable livelihoods. The different livelihood strategies showed the peasants' response to the policies of the market economy and commodity production. Based on the arguments on sustainable livelihoods put forth by the theories and concepts of development in the last few decades, this study considered that sustainable livelihoods comprise main resources of four types of capital: (1) natural capital, (2) economic or financial capital, (3) human capital, and (4) social capital. These resources are basic essential factors for human sustainable livelihoods. Therefore, this study suggests that organizations both in the state and private sectors should create more opportunity for access to livelihood resources for peasants to achieve sustainable livelihoods.

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรและยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในเขตชานเมืองนครเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว	
ผู้เขียน	นายศรีวิไล แก้วบุญธรรม	
ปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (การพัฒนาอย่างยั่งยืน)	
คณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูศักดิ์ วิทยากัก	ประธานที่ปรึกษา
	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จามะรี เชียงทอง	กรรมการ

บทคัดย่อ

ในระหว่างสองทศวรรษมานี้ เกษตรกรหมู่บ้านถิ่นเพี้ยต้องรับมือการเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร สังคม วัฒนธรรมและระบบนิเวศ ซึ่งในบางกรณีได้สร้างทางเลือกใหม่ที่ดีกว่าสำหรับการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ได้สืบค้นหา นโยบายเศรษฐกิจแบบยังชีพไปสู่เศรษฐกิจเพื่อการตลาด (กลไกเศรษฐกิจใหม่) และการผลิตเกษตรเป็นสินค้า รวมทั้งโครงการพัฒนาชลประทานต่างๆ ขณะเดียวกันการศึกษาค้นคว้านี้ก็ได้ตรวจสอบถึงผลกระทบของนโยบายต่อวิถีชีวิตแบบพอยังชีพดั้งเดิมของเกษตรกร โดยมุ่งเน้นไปที่ชาวนาในหมู่บ้านถิ่นเพี้ย อำเภอหาดทรายฟอง นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 99 ครัวเรือนโดยใช้วิธีการสัมภาษณ์และสังเกต เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึก เกี่ยวกับยุทธศาสตร์การดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืนหลังจากที่ได้ดำเนินนโยบายเหล่านั้นไปปฏิบัติ โดยเฉพาะยุทธศาสตร์การต่อสู้กับการเปลี่ยนแปลงของตลาดและการบริโภคนิยมแบบใหม่

จากการศึกษาพบว่าเศรษฐกิจแบบชาวนาได้รับการเปลี่ยนแปลงทางการปฏิบัติอย่างรวดเร็ว จากเศรษฐกิจที่อยู่บนพื้นฐานของการยังชีพไปสู่เศรษฐกิจแบบตลาด การทำการเกษตรของเกษตรกรทุกวันนี้มุ่งเน้นแต่ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นหลัก ผลผลิตทางการเกษตรทุกอย่างต้องถูกซื้อขายด้วยเงินตรา เกษตรกรส่วนใหญ่มุ่งเน้นแต่ผลประโยชน์ส่วนตนมากกว่าผลประโยชน์ของชุมชน เงินได้กลายเป็นวัตถุประสงค์หลักในการดำรงชีวิตประจำวัน การเคลื่อนไหวยุทธศาสตร์การครองชีพของเกษตรกรดังกล่าว ได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเกษตร สังคม วัฒนธรรม และระบบนิเวศในชุมชน

ในยุคที่เศรษฐกิจเปลี่ยนไปเป็นเพื่อการตลาด เกษตรกรหลายรายในหมู่บ้านนี้ได้ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ของวิถีชีวิตให้แตกต่างออกไป บางครัวเรือนก็ปรับรูปแบบการใช้ที่ดินของตนเพื่อความมั่นคงทางด้านอาหารและนำรายได้ไปซื้อเครื่องอุปโภคบริโภค และเครื่องใช้อื่น ๆ ที่ดินได้ถูกกระจาย

ให้กับปัจเจกและและตลาดก็กลายเป็นกำลังขับเคลื่อนอันสำคัญสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจแบบครัวเรือนของเกษตรกร เจ้าของที่ดินขนาดใหญ่จะลงทุนในการปลูกพืชเป็นสินค้าแบบเดียว ในขณะที่เจ้าของที่ดินขนาดเล็กยังคงทำการเกษตรเชิงพาณิชย์ ครัวเรือนของเกษตรกรที่มีกำลังแรงงานมากสามารถที่จะดำเนินเกษตรกรรมอย่างหลากหลายและเข้มข้นขึ้น ตรงกันข้ามครัวเรือนชาวเกษตรกรผู้มีแรงงานจำกัดก็ยึดมั่นกับการเกษตรแบบพอเพียง ส่วนเกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินก็ต้องเช่าที่ดินสำหรับปลูกพืชเป็นสินค้า บางครัวเรือนก็ได้เปลี่ยนไปทำอาชีพอย่างอื่น อาทิเช่น แรงงานรับจ้าง ทอผ้าขายของชำและคนขับรถ เพื่อหารายได้เสริม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ได้สะท้อนให้เห็นถึงยุทธศาสตร์วิถีชีวิตที่แตกต่างกันออกไป

ภายใต้กระบวนการผลิตทางการเกษตรเชิงพาณิชย์ เกษตรกรที่อยู่ห่างไกลจากระบบชลประทานและแม่น้ำโขงต้องใช้น้ำใต้ดินในการทำเกษตร ในขณะที่เกษตรกรที่อยู่ติดกับถนนได้เปลี่ยนจากการผลิตทางการเกษตรไปสู่การทำกิจการเชิงธุรกิจ อย่างไรก็ตาม ยุทธศาสตร์การดำรงชีวิตของเกษตรกรมีทั้งรูปแบบการผลิตทางการเกษตรและไม่ใช้รูปแบบการผลิตทางการเกษตร ซึ่งการเปลี่ยนรูปแบบทางการตลาดดังกล่าวได้สร้างให้เกิดการแข่งขันผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากกว่าผลประโยชน์ทางสังคมโดยรวม ในขณะที่เดียวกันความสัมพันธ์ของคนในสังคมแบบดั้งเดิมที่มีพื้นฐานอยู่บนฐานเครือญาติได้ถูกแทนที่โดยความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีพื้นฐานอยู่บนเศรษฐกิจ นอกจากนี้การเปลี่ยนแปลงในเชิงเศรษฐกิจดังกล่าวได้ทำให้เกิดการเข้าถึงทรัพยากรอย่างไม่เท่าเทียมในชุมชนท้องถิ่น และความไม่เท่าเทียมเหล่านั้นได้นำไปสู่ความแตกต่างทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างกว้างขวางระหว่างครัวเรือนของเกษตรกร

ทุกวันนี้การปลูกพืชเศรษฐกิจทำให้มีความต้องการน้ำมากขึ้น ยิ่งกว่านั้นแล้ว ปุ๋ยเคมี ยากำจัดวัชพืชและที่ดินได้ใช้เพื่อผลประโยชน์ในทางเศรษฐกิจอย่างเข้มข้น แต่การกระทำดังกล่าวได้นำไปสู่ปัญหาทางสังคมวัฒนธรรม และการเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม เนื่องจากมีการใช้สารเคมีและการแข่งขันราคาทางการตลาดเพิ่มขึ้น การเปลี่ยนแปลงทางการเกษตรในหมู่บ้านถิ่นเพ็ญดูเหมือนว่าซับซ้อนและท้าทายสำหรับวิถีชีวิตแบบยั่งยืนของเกษตรกร ซึ่งการปรับยุทธศาสตร์วิถีชีวิตที่แตกต่างเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นถึงการยอมรับต่อนโยบายเศรษฐกิจแบบตลาดและการผลิตเป็นสินค้าของเกษตรกร บนฐานการโต้แย้งวิถีชีวิตอย่างยั่งยืนที่แสดงออกมาโดยทฤษฎีและแนวความคิดของการพัฒนาในช่วง 2-3 ทศวรรษที่ผ่านมา การศึกษาครั้งนี้ได้เสนอว่าวิถีชีวิตอย่างยั่งยืนประกอบด้วยทรัพยากรของทุน 4 ประเภท ได้แก่ 1) ทุนธรรมชาติ 2) ทุนการคลัง 3) ทุนมนุษย์ และ 4) ทุนสังคม ทรัพยากรเหล่านี้เป็นปัจจัยที่มีความจำเป็นสำหรับวิถีชีวิตแบบยั่งยืนของมนุษย์ เพราะฉะนั้นการศึกษาครั้งนี้จึงแนะนำว่าองค์กรทั้งของภาครัฐและภาคเอกชนควรสร้างโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การดำเนินชีวิตให้มากขึ้นเพื่อที่เกษตรกรจะได้บรรลุวิถีชีวิตที่ยั่งยืนอย่างแท้จริง